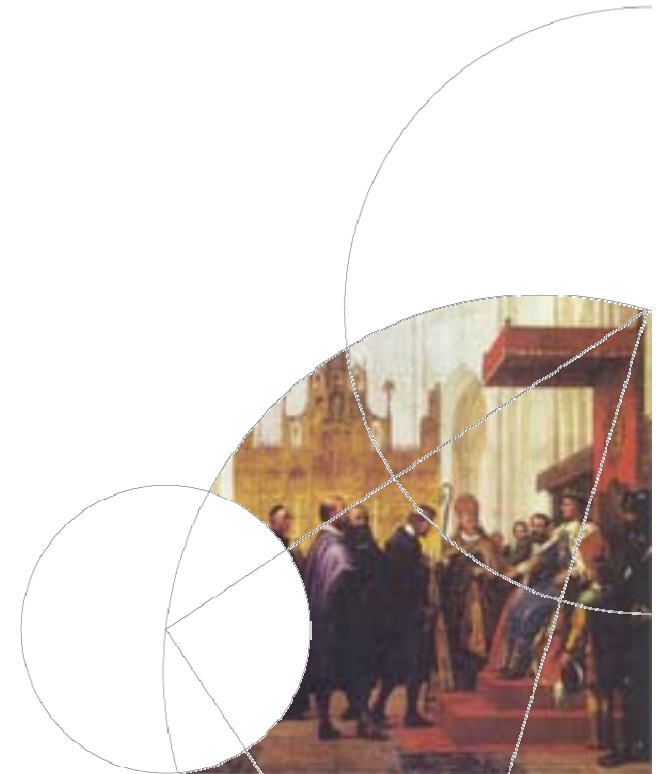




Anvendelsesorientering - hvad snakker vi om?

Jens Dolin
6. februar 2012



Udgangspunkter

Der er ikke nogen anerkendt definition eller forståelse af hvad anvendelsesorientering er!

Anvendelsesorientering og praksisrelatering er i 2005-reformen gjort til profilkendetegn for hf. I hf-loven står der, at: *Den 2-årige hf-uddannelse skal gennemføres med vægt på såvel det teoretiske som det anvendelsesorienterede....*

Problemet er ifølge evalueringsrapporten, at lærerne simpelthen ikke ved, hvad der skal forstås ved anvendelsesorientering. Direkte adspurgt i fokusgruppeinterviews giver lærerne mange forskellige bud på, hvad det kan betyde, men de medgiver også, at de ikke ved det. Og der er ikke nogen hjælp at hente i hverken loven, bekendtgørelsen eller vejledningerne.

(Raae m.fl. Evaluering af nydannelserne på det to-årige hf. IFPR, SDU 2006)

Vi er med i et **udviklingsprojekt** – dvs. vi skal sammen sætte et didaktisk indhold på begrebet: Indkredse muligt indhold og mulige undervisningsformer.



Overvejelser

Anvendelse implicerer handlinger.

Handlinger finder sted i en kontekst. Kan måske lignede med en praksis.

Konteksten må være en anden end det pågældende fag normalt udøves i, skolefagskonteksten.

Men anvendelsen må være baseret på fagets viden og kunnen.

Dvs. vi taler om anvendelse af faglighederne uden for skolen, fx i lokalsamfundet, i erhvervslivet, i civilsamfundet etc.

Vidensbaseret handling er lig **kompetence**.

Anvendelse uden for normalfaget kan også tolkes som **autenticitet**.

Men det må handle om at bruge fagets teorier og metoder i nogle praktiske sammenhænge som giver mening for eleverne



Anvendelsessammenhænge

- Anvendelse i erhvervsmæssige sammenhænge (fx private virksomheder, offentlige institutioner)
- Anvendelse i kommende studier
- Anvendelse i egne eller andre skolefag
- Anvendelse i samfundsborger sammenhænge (fx energiforsyning, forurening)
- Anvendelse i elevernes dagligdag (fx ernæring, sygdom, ...)

Anvendelsesorientering i en *faglig sammenhæng*:

- Enkeltfaglig (at anvende det lærte i en ny sammenhæng inden for faget selv)
- Tværfaglig (at anvende det lærte i ét fag i en anden faglig sammenhæng)
- Institutionsoverskridende (at anvende det lærte i en sammenhæng uden for skolen)

Anvendelsesorientering i en *dannelsesmæssig sammenhæng*:

- at der i undervisningen skal indgå en moralsk eller etisk udfordring af almen, samfundsmæssig karakter



Klip

Anvendelsesorientering defineres som en proces, hvor kompetencer og faglighed bringes i konkret anvendelse såvel inden for som uden for skoleverdenen. For at der kan tales om anvendelsesorientering, skal forhold fra omverdenen således være inddraget. Herved belyses almene problemstillinger konkret og praksisrettet, og personlige kompetencer anvendes og udvikles.

(Nielsen og Terp 2009)

Anvendelsesorientering ligner kompetenceorienteringen deri, at det er en opgave, som skal løftes gennem tilrettelæggelsen af uddannelsen som helhed, og som det faglige indhold og de undervisningsmæssige valg skal understøtte.

Anvendelsesorientering peger dog også ud over uddannelsen selv og på det arbejdsliv, uddannelsen i sidste ende har som perspektiv.

(Raae og Christensen 2009)



Autenticitet

Med "anvendelsesorientering" tænkes på, at den fagdidaktiske tilgang til undervisningen skal tage hensyn til, at de behandlede emner og problemstillinger og de anvendte metoder så vidt muligt skal være hentet fra og rettet mod en anvendelse uden for skoleverdenen. En sådan autenticitet kan have tre forskellige fokusområder:

- En **personlig autenticitet** vil sige, at undervisningen er meningsfuld for eleverne, fx ved at give mening i forhold til deres hverdag eller personlige udvikling.
- En **samfundsmæssig autenticitet** bestemmes i forhold til undervisningens relevans for samfundsmæssige problemstillinger, fx samfundsmæssig vigtighed eller aktualitet.
- **Faglig autenticitet** indikerer, at undervisningen rent fagligt foregår så realistisk som muligt, det vil sige som man arbejder med de faglige problemstillinger i forsknings- eller erhvervssammenhænge.

(Fra forsøgsudmeldingen)



Kompetencebegrebet

Rødder i managementverdenen – at kunne handle hensigtsmæssigt

Kom ind i den undervisningsministerielle sprogbrug i september 1997

"Kompetencen bliver et udtryk for denne evne til at håndtere og agere i en social og kulturel mangfoldighed. ...

Lidt forenklet kan man sige, at kompetence er noget man har, fordi man ved noget og gør noget, der lever op til udfordringerne i en given situation"

(Per Schultz Jørgensen 1999)

Kompetence er handleberedskab

baseret på viden

udfoldet i konkrete situationer



Hvorfor dette skift til kompetencer?

- Samfundsudviklingen: Øget kompleksitet → kravssiden vanskeligere at præcisere → mere vægt på almene, sociale og personlige kompetencer
- Erhvervslivskrav: Skolens utilstrækkelighed
- Læringsteoretiske grunde: Traditionel skolevidens manglende transfer (læring er situeret, knyttet til handling i situationer)
- Pragmatiske grunde: Behov for en flydende betegner til at indfange noget nyt
- Uddannelsessystemets tilpasning til det liberale samfund?



Et kompetencelandkort

Sektorer Niveauer	Hverdagslivet (psykologisk indfaldsvinkel)	Arbejdsmarkedet (sociologisk indfaldsvinkel)	Uddannelses- sektoren (pædagogisk indfaldsvinkel)
Individniveau	4 tilværelses- kompetencer	Livslang læring	Faglige, sociale, personlige kompetencer
Organisations- niveau		Den lærende organisation	Læreplaners målformuleringer
Samfundsniveau	Nationale kompetenceregnskab		PISA



Hvad er naturfaglig kompetence?

Evne og vilje til handling, alene og sammen med andre, som udnytter naturfaglig undren, viden, færdigheder, strategier og meta-viden til at skabe mening og autonomi og udøve medbestemmelse i de livssammenhænge, hvor det er relevant

(FNU-rapporten)

Færdighed i at kunne anvende naturvidenskabelig baseret viden; at kunne genkende naturvidenskabelige spørgsmål og kunne drage slutninger på grundlag af naturvidenskabelige kendsgerninger i bestræbelsen på at forstå og være med til at træffe afgørelser om den naturgivne omverden og de påvirkninger af den, som menneskers aktiviteter medfører. (PISA sc. literacy)

Kompetencer forsøger at indfange det almene i faget, det, der er hævet over det konkrete indhold. Måder man arbejder med faget på – på tværs af de forskellige fagdiscipliner.



Naturvidenskabernes erkendeformer

I praksis findes nogle karakteristiske erkendelsesformer som naturvidenskaberne i høj grad bygger på:

reduktionisme
kausalitet

}

(modellering)

vekselvirkning omverden-teori

(empirihåndtering,
eksperimenter)

beskrivelse, analyse, præsentation

(repræsentationer)

verifikation/falsifikation

(videnskabsteori)



Naturfaglige kompetencer

- **Empirikompetence**

at kunne observere, beskrive og klassificere

at kunne eksperimentere og udføre feltarbejde (anvende måleudstyr, kende fejlkilder og usikkerhed, ...)

at kunne behandle data

- **Modelleringskompetence**

at kunne udvælge og behandle variable

at kunne bestemme kausalitet, verificere, falsificere, ...

at kende til og kunne anvende forskellige modeller og modeltyper

- **Repræsentationskompetence**

at kunne bruge de forskellige repræsentationer for naturens fænomener og kende deres styrker og svagheder

at kunne skifte mellem de forskellige repræsentationsformer

- **Perspektiveringskompetence**

at kunne perspektivere naturvidenskabelig viden og naturvidenskaben selv



Kompetencespringet

Hvad skal eleverne **vide** – og hvad skal de **gøre** for at opnå dette?



Hvad skal eleverne kunne **gøre** – og hvad skal de **vide** for at kunne dette?



To scenarier for fysikundervisning

Emne: Energi

Formål: At lære 1. og 2. hovedsætning
At kunne konvertere mellem
forskellige energiformer

En undervisningssekvens

Lektie: Lærebog side 32-37.

- læreren/eleverne spørger til forståelsesproblemer
- gruppearbejde om udvalgte opgaver
- øvelser om vands varmekapacitet
- klasseopsamling

Ny Lektie: Aflevere opgave 2.1, 2.4 og 2.5. Læse s. 37-43 i lærebog.

Samlet produktkrav: Løsning af 3 opgave-sæt og aflevering af 2 fysikrapporter.

Overordnet formål: At lære fysik

Formål: At overbevise en husejer om konkrete energibesparelser

En undervisningssekvens

Lektie: Individuel undersøgelse af eget hus' energiforbrug.

- sml. resultaterne i grupper
- valg af hus
- påbegynd opstilling af model for et hus' energiflow

Ny lektie: Søgning efter nødvendig faglig viden (energiflowmåder, k-værdiberegning, ...)

Samlet produktkrav: Udarbejde informationsfolder til husejer.

Overordnet formål: At lære at forholde sig til autentiske problemer med fysikindhold



Undervisningsmæssige konsekvenser

En undervisning, der retter sig mod elevernes kompetenceudvikling, er karakteriseret ved

- lærerstøttet opdagelse (fra få til mange frihedsgrader)
- problemorientering
- åbne spørgsmål (usikkerhed og tvivl)
- komplekse undervisningssituationer
- øget vægt på metalæring
- ændret lærerrolle
- høj elevaktivitet
- gruppeorganisering (praksisfællesskaber)

En sådan undervisning kan siges at være **udforskningsbaseret** og **fællesskabsorganiseret**.



Kan man opstille nogle krav, som skal opfyldes for at undervisning kan kaldes anvendelsesorienteret?

- Faget skal bruges i en anden sammenhæng end fagets normale (læreplanens egen logik)
- Undervisningen skal munde ud i et produkt med en anden modtager end læreren
- Problemstillingerne skal være komplekse med mange løsningsmuligheder
- Undervisningen skal tilrettelægges som selvstyrende og gruppeorienteret



Opmærksomhedspunkter

Praktiske

Etablering af kontakter med eksterne partnere er ofte mere tidskrævende end ventet
Forventningsafstemning vigtig

Pædagogiske/didaktiske

Ofte stor spredning i interesse hos eleverne
Elevernes faglige grundlag er kun sjældent til stede

Tilgange til anvendelsesorientering

Frustration over manglende begrebspræcision
vs. mulighed for at udfylde med egne ideer
Det er det vi gør i forvejen
vs. innovation er at bruge det kendte i nye kontekster



Hvad findes der af tekster?

Morten Overgaard Nielsen og Erik Terp. *Anvendt hf – inspiration til anvendelsesorientering*. Undervisningsministeriets temahæfteserie som nummer 10 – 2009.

Kan hentes her:

<http://www.uvm.dk/service/Publikationer/Publikationer/Gymnasiale%20uddannelser/2009/Anvendt%20hf.aspx>

Torben Spanget Christensen og Karin Løvenskjold Svejgaard. *Det anvendelsesorienterede perspektiv på hf*. DEL/NCE 2008. Kan hentes her:

http://fou.emu.dk/offentlig_show_projekt.do?id=126291)

Peter Henrik Raae og Torben Spanget Christensen. *Den fortsatte implementering af hf-reformen*. Evaluering af reformimplementeringen i 2-årigt hf, hf-fagpakke og hf-enkeltfag. Syddansk Universitet, 2009. Kan hentes her:

http://www.uvm.dk/~ /media/Files/Udd/Gym/PDF09/Evaluering/090624_sdu_evaluering_hf_reformen.ashx)

Damberg, Dolin, Ingerslev. *Gymnasiepædagogik*. En grundbog. Hans Reitzels Forlag, 2006.

